Nobelprijswinnaar op bezoek in Nederland

Calypso is de bron voor Caribische auteur Walcott

DEREK WALCOTT, de winnaar van de Nobelprijs voor literatuur 1992 is in feite de eerste niet-Europese schrijver die de onderscheiding heeft gehad, vindt hij. De Caribische auteur was vorige week in Nederland waar hij in het Rotterdamse RO Theater zijn lange gedicht *Omeros* voordroeg en in Amsterdam een lezing hield. Net als zijn vriend en mede-Nobelprijswinnaar Joseph Brodsky, houdt Derek Walcott van makkelijke kleding. T-shirt, jasje, jeans en stevige gymschoenen. Maar zo ontspannen als hij er uit ziet, is hij niet. Hij is moe door een overladen programma, zegt hij.

= door Jan-Hendrik Bakker =

Toen de Caribische dichter vorig jaar werd uitgenodigd voor een bezoek aan Nederland, was nog niet bekend dat hem de Nobelprijs voor literatuur zou worden toegekend. Nu dat inmiddels wel is gebeurd, heeft hij het plotseling zeer druk.

Direct na de bekendmaking van de toekenning van de prijs reageerde Walcott sceptisch. Hoe denkt hij er nu over?

Walcott: "Wat je in elk geval kunt zeggen is dat het publiek moet hebben begrepen dat er op de Antillen blijkbaar schrijvers bestaan. Ik heb dan ook geen gelegenheid voorbij laten gaan dat de benadrukken. Veel mensen weten niet eens dat V.S. Naipaul een Westindische schrijver is. Dat komt doordat er in de Antillen geen uitgeverijen bestonden. Alles moest verschijnen bij Amerikaanse en Britse uitgevers".

Maar de Nobelprijs is toch een erkenning voor zijn schrijverschap. Heeft de jury de laatste tien jaar trouwens niet veel schrijvers uit de Derde Wereld bekroond?

"Daarbij wordt dan vergeten", zegt Walcott, "dat de landen waar deze schrijvers vandaan kwamen - Egypte, Nigeria, Mexico, Zuid-Afrika - in feite allemaal onder Europese invloed hebben gestaan en, zij het aan de rand misschien, toch deel uit maken van de Europese cultuur. Economisch gezien zijn het wellicht Derde Wereld-landen, maar cultureel niet".

In feite, vindt Walcott, is hij de eerste niet-Europese schrijver die de Nobelprijs krijgt. Maar schreef hij elders, 'de Westerse kritiek zal zich nooit gewonnen geven; zij zal nooit haar spilfunctie in de oordeelsvorming opgeven. Dat doet niemand. Als zij zich overgeven, geven ze een complete cultuur en geschiedenis op, daarom zijn de referenties die worden gemaakt naar werk dat uit de periferie komt altijd in vergelijking met hun eigen middelpunt. Het werk zal nooit op zijn eigen waarde kunnen worden beoordeeld. En dat is, meent Walcott, ook heel erg van toepassing op zijn uitverkiezing voor de Nobelprijs.

'OMEROS'

Walcott (63) kreeg de Nobelprijs onder meer vanwege zijn intens geloof in de poëzie. Met Brodsky meent hij dat poëzie de blik op de wereld kan verbreden. Hij gelooft ook in de roeping van het dichterschap. Tegenwoordig doceert hij literatuur aan de Boston University, waar ook Brodsky en de Ier Seamus Heany college geven. Hij werd geboren op St.Lucia, uit een moeder die Nederlands bloed meebracht van St.Maarten en een Britse vader. Hij is het produkt van een smeltkroes van culturen. En daar houdt hij van. Racisme is hem een gruwel.

Walcott leefde lange tijd in Trinidad. "Daar is het helemaal ongelooflijk. Spanjaarden, Portugezen, Afrikanen, hindoes, Chinezen, alles leeft er samen. Alle continenten zijn er geconcentreerd op een klein territorium. Maar rassenbewustzijn is er nauwelijks".

Dat laatste ontstaat, volgens Walcott, pas in de grote steden waar de chaos van het leven te groot is. Daar zoeken de rassen elkaar op en vormen zich aparte Poolse, joodse, zwarte en Spaanse gemeenschappen. "Maar op het land is het allemaal opener. De indianen die op de Antillen suikerriet kwamen snijden, hebben zich heel gemakkelijk geïntegreerd in de rest van de bevolking".

Die soepelheid over ras en afkomst heeft overigens ook te maken, zegt Walcott, "met het feit dat de geschiedenis van onze afkomst aan deze kant van de Atlantische Oceaan begint.

Wat daar aan de andere kant heeft gelegen, weten we niet. Ja, de zwarten weten het. Die zijn allen als slaven gekomen. Maar de anderen hebben geen idee. Hun cultuur is hier begonnen. Zij geven ook niet zo om 'afkomst' als de mensen aan de andere kant van de oceaan".

Waarom heeft een schrijver die zich zo bewust is van het eigen karakter van de Westindische cultuur, zo'n ontzettend Europese titel gekozen voor een van zijn beroemdste gedichten *Omeros*?

Walcott glimlacht. "Dat stuk is helemaal geen nabootsing van de *Ilias* in de vorm. Het gaat puur om namen. Op de Antillen komen nogal wat mensen voor die namen uit de Ilias en Odyssee blijken te dragen. Hektor, Achilles en later is mij zelfs gebleken dat St.Lucia weleens Helena is genoemd. Maar de mensen die deze naam dragen weten echt niet

wat het betekent. En zo is het ook in mijn gedicht. Het verhaal lijkt verder nergens op dat van Homerus".

In Rotterdam heeft het RO Theater met succes de eerste Nederlandse vertaling van het 325 pagina's tellende gedicht *Omeros* op de planken gebracht onder regie van Jan Eykelboom. Walcott was zeer te spreken over de dramatisering. Zelf toneelschrijver, kent hij de geheimen van het theater. Hij is er aan verslingerd, maakt ook graag gebruik van poëzie op het toneel en in liedjes. "Het is allemaal de invloed van de calypso", meent hij.

Calypso is het kernwoord. "Mensen hebben ooit opgepikt dat ik ben beïnvloed door de reggae van Bob Marley, maar dat is onjuist. Ik heb een toneelstuk over hem gemaakt. Meer niet. Reggae komt van Jamaica en is in feite door het Afrikaanse ritme bepaald. In wezen bevat de calypso het geluid en het ritme van de Antillen. De orale traditie die daarop gebaseerd is, is zo sterk dat ik inderdaad niet geloof dat die makkelijk is te bedreigen".

"Calypso is overal, moet je weten. Op straat, in de theaters, maar ook op de televisie. Ze heeft een sterke economische basis. Er wordt mee verdiend. En als dat eenmaal het geval is, dan roei je zo'n traditie niet makkelijk meer uit".